

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 135. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-palladius04val-shoot-idm140034110284848/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

Som Exempel paa Tavsens Oversættelse kan Begyndelsen anføres (sml. hermed Palladius' Oversættelse ndf. S. 169):

Der Jesus med sine Disciple hadde effter Naderen eend lofsangen/
da gick han bort wd som han wor won/ offuer den dam Kydron mod
ollibierget/ oc de fulde hannom. Da sagde han til dennom/ I denne
nat bliffue i alle for mÿn skyld forargede/ thij der stoor saa skreffuet/
ieg wil slaa hiurden/ oc faarehiorden skal bliffue adspred.

Tavsens Bearbejdelse optrykkes endnu i En ny Psalme Bog, trykt hos Jørgen Richolff i Lybeck 1556, 1557 og 1568¹, men iøvrigt bliver Palladius' Gengivelse eneraadende og bruges uforandret ned i 17. og 18. Aarhundrede, efter at Chr. III's Bibel længst var afløst af nyere Bibeloversættelser.²

III.

Af selvstændige Udgaver af Passionshistorien i Palladius' Oversættelse kendes følgende:

1. Originaludgaven 1556. Udgaven er nu tabt. I ældre Bibliografier (saaledes hos Nyerup og Kraft, Biskop Harboe (i NkS. 2710. 4° III), C. L. Heiberg o. a.) opgives København som Trykkested; den har da efter al Sandsynlighed været trykt hos Hans Vingaard ligesom Palladius' øvrige samtidige Skrifter.³

som ovenfor anførte Citat viser — befaler at læse „den hele Pass“ paa Langfredag; men Brugen stemmer overens med tyske Kirkeordninger og har nok ogsaa været almindelig her trods Ordinansen. Det hedder jo i Palladius' Forord (ndf. S. 145), at Texten skal anvendes „om Fasten eller anden tid om aaret“. Jfr. isvr. Engelstoft, Liturgiens Historie, S. 125.

¹ I Udg. 1557 mgl. Slutningen, men denne har sikkert, ligesom i Udg. 1556 og 1568, indeholdt Passionshistorien.

² Saaledes findes Lidelsehistorien svarende til Texten ndf. S. 169—184 i forsk. Udgaver af Hans Thomissens Salmebog og Kingos Salmebog og den fuldstændige Historie svarende til Texten ndf. S. 156—193 i Moltkens „Aandelig Handbog“. Desuden er Palladius' Oversættelse benyttet i moderniseret Form ved senere Fremstillinger af Lidelsehistorien, ligesom det er den, der ligger til Grund for Texten i den nuværende Alterbog. If. Geisenhofs Bibliografi S. 166 Fodn. skal det kgl. Bibl. i Kbh. have 548 Udgaver af danske Salmebøger, der indeholder Oversættelser af Bugenhagens Passionshistorie.

³ I Kat. over Sjællands Stiftsbibliotek opgives det, at Bibl. har et Exemplar af Udg. 1556, men dette skyldes en Fejl fra Katalogets Affatter.

2. Udgaven 1575. Titelblad og Format se nedenfor. Udgaven er trykt hos Matz Vingaard med en stor smuk Type (17 Linjer paa Siden). Efter Passionshistorien, der slutter paa Blad O 8 og saaledes omfatter 14 Oktavark, følger Tidemand's „Jerusalems oc Jødernis Jemmerlige oc Ynckelige forstøring kortelige aff Josephi Historie fordansket“.

Paa sidste Textblad (V 6) staar: *Denne bog er Prentet i Kiøbenhaffn/ aff Matz Vingaard/ Borgere oc Bogeprintere der sammesteds/ paa hans egen bekaastning/ Oc bleff fuld-ent den 22. dag Septembris/ Aar M. D. LXXV. Oc findis hun sammesteds til kiøbs.* Derefter et Træsnit og Mads Vingaards Symbolum. Af denne Udgave findes 2 Exemplarer paa det kgl. Bibl. Det ene — trykt paa tykt gult Papir og indbundet i et samtidigt Pergamentbind med Blindtryk — er særdeles godt bevaret. Desuden ejer Sjællands Stiftsbibliotek et Exemplar.

3. Udgave 1581. Indhold, Titelblad og Format som foregaaende; dog har Foden af Titelbladet følgende noget afvigende Ordlyd: *Er her ocsaa Jerusalems oc Jødernis | ynckelige Forstøring/ etc. | Nu tryckt vdi Kiøbenhaffn paa ny igien/ | oc met skøne Figurer beprydet. | Cum Gratia & Privilegio. | 1581.* Denne Udgave er trykt hos Andreas Gutteruitz i København. To Exemplarer, hvoraf det ene stærkt beskaaret, findes paa d. kgl. Bibliotek. Desuden Exemplarer i Univ. Bibl. og i Karen Brahes Bogsamling.

4. Udgave 1603. Indhold, Titelblad og Format som de foregaaende Udgaver. Paa Foden af Titelbladet: *Prentet i Kiøbenhaffn | hos Henrich Valdkirch.* Paa sidste Blad: *Anno. M. DC. III.* Exemplar paa d. kgl. Bibl.

5. Udgave 1628. Indhold, Titel og Format som foregaaende. Paa Foden af Titelbladet: *Prentet i Kiøbenhaffn/ hos | Henrich Waldkirch. | 1628.* Exemplar paa d. kgl. Bibl.¹

¹ Dette Exemplar er indbundet sammen med det som Tillæg til Udgaven 1644 forfattede Skrift af Jesp. Brochmand.

6. Udgave 1644. Indholdet af denne Udgave er det samme som i de foregaaende: Palladius' Oversættelse af Bugenhagens Evangelieharmonie og Tidemands Fordanskning af Jerusalems Forstyrrelse; men herefter er føjet et Skrift af Jesp. Brochmand: *Gudelig Vndervisning Om vor Herris oc Frelseris JESV Christi/ Pjne oc Død*. Bogen er Prentet i *Kiøbenhaffn/ Aff Peter Haake, Aar M. DC. XLIV*. Titelblad og Format som omstaaende facsimilerede Gengivelse. Exemplar paa d. kgl. Bibliotek.

7. Udgave 1644. Format og Indhold som foregaaende Udgave; men paa Foden af Titelbladet staar, at Bogen er prentet paa *Jochim Moltkens* Bekostning. Trykkeriets Navn er ikke angivet. Exemplar paa Universitets Biblioteket.

8. Udgave uden Aarstal. Denne Udgave er trykt hos Henrich Waldkirch. Indhold og Udstyr svarer i alle Enkeltheder til Udgaven 1603. Blot er der intet Aarstal angivet paa sidste Blad. Smukt bevaret Exemplar paa d. kgl. Bibliotek.

9—10. Mens de ovf. beskrevne Udgaver er fuldstændige Optryk af den ældste kendte Udgave, findes der et Par Fragmenter af nogle smaa Udgaver, der ligesom de ovenfor nævnte Salmebøger har benyttet Palladius' Text til Passionshistorien, men udelader de øvrige bibelske Stykker og Palladius' og Bugenhagens Fortaler og heller ikke paa Titelbladet nævner disses Navne.

Der er bevaret to saadanne Fragmenter, begge findes paa det kgl. Bibliotek:

Fragment 1601. Titelblad og Format som omstaaende facsimilerede Gengivelse. Bevaret er Bl. A, Aij, Aiii, Aiiij samt fire usignerede Blade. Paa Bagsiden af Titelbladet findes et Skriftsted, derefter begynder øverst paa A 2^r Passionshistorien med Ordene: *Der den Søde Brøds Høytid*

Titelblad til Udgaven 1644.

vaar nær og fortsætter med Texten svarende til Palladius'
Oversættelse nedenfor S. 156 L. 13—S. 160 L. 1; Texten

paa de unummerede Blade svarer til Palladius' Text
nedenfor S. 172 L. 13 (*Salen*)—S. 177 L. 7 (*Paasken*).

Titelblad til Udgaven 1601.

Fragment u. A. Dette Fragment mangler Titelblad, og den øverste Del af Bladene er skaaret af. Der er bevaret sex Blade af Arkene A, B, C og sex Blade af Tidemand's Jerusalems Forstyrrelse. Format og Type er om-

trent som paa det første Fragment. Udgaven er forsynet med smaa Træsnit.¹

11. Foruden disse Fragmenter findes et fuldstændigt Exemplar af en Udgave fra 1741 af Passionshistorien svarende til Texten nedenfor S. 169 L. 2—S. 184 L. 2. Titlen er: *Passio. | Vor HERRES | Jesu Christi | Pines og Døds Historie, | Efter de fire Evangelisters Beskrivelse. | Matth. 26. 27. 28. Marc. 14. 15. 16. | Luc. 22. 23. 24. Joh. 18. 19. 20. |* (Træsnit) | *Kiøbenhavn, 1741. | Findes tilkiøbs paa Børsen, i Otto Christo- | pher Wentzells Boglade.* Bogen slutter med en „Bøn i Fasten“ og Velsignelsen. Exemplar paa det kgl. Bibliotek.

¹ En Mulighed er det, at de her nævnte Fragmenter, trods den selvstændige Foliering, har været Dele af Hans Thomissøns ell. andre Salmebøger, ligesom den ovf. omtalte Udgave af Tavsens Oversættelse i Lybeckersalmebogen, hvor Passionshistorien ogsaa har selvstændigt Titelblad og selvstændig Foliering.

